

**TÜRKİYE'DEKİ GÖÇ POLİTİKALARI EKSENİNDE GÖÇ İDARESİ GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER MÜLTECİLER YÜKSEK
KOMİSERLİĞİNİN KURULUŞ VE FONKSİYONLARI¹**

*ESTABLISHMENT AND FUNCTIONS OF THE DIRECTORATE GENERAL OF
MIGRATION MANAGEMENT AND THE UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR
REFUGEES ON THE AXIS OF MIGRATION POLICIES IN TURKEY*

Öğr. Gör. Gülbaşak YERLİ

Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, gbasakdiktas@gmail.com,
Sakarya/Türkiye

ÖZ

Uluslararası göç disiplinler arası çalışma gerektiren ve 21. yüzyıla damgasını vuran konulardan biridir. Türkiye, çevresindeki ülkelere nazaran siyasi ve ekonomik istikrara sahip olmasına karşın, sık çatışma ve savaşların yaşandığı bölge olan Ortadoğu'ya yakın olması nedeniyle yoğun bir göç akımına maruz kalmıştır. Ayrıca Türkiye için göç olgusu dinamik bir yapıya sahiptir çünkü hem dışa göç veren, hem transit geçişin gerçekleştiği hem de göçmen kabul eden bir ülkedir. Bu durum Türkiye'nin göç politikalarının belirlenmesinde önemli bir yere sahiptir. Etkili göç politikalarının belirlenmesi ve doğru uygulanması, insan hakları ihlallerinin olmaması ve kamu güvenliğinin zedelenmemesi açısından oldukça önemlidir. Aksi takdirde uluslararası göç bakımından "kaynak," "hedef" ve "geçiş" ülkesi olan Türkiye'nin mültecilerin ekonomik maliyetleri ve çeşitli göç sorunları ile karşı karşıya kalması muhtemeldir. Bu çalışmanın amacı Türkiye'de göç politikaları ekseninde göç ve mülteciler konusunda faaliyet gösteren Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin Kuruluş ve Fonksiyonlarını ele almaktır. Çalışmada öncelikle göç ve mülteciler ile ilgili konular hakkında bilgi verilmekte ardından ana hatlarıyla Türkiye'deki mülteci ve göç politikaları ele alınmaktadır. Bu çerçevede Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin Kuruluş ve Fonksiyonlar değerlendirilmektedir. Çalışma, ilgili literatüre dayalı olarak süreç analizi ve betimsel bir yöntemle hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Mülteci ve Göç Politikaları

ABSTRACT

International migration is one of the issues that requires interdisciplinary study and strikes the 21st century. Despite having political and economic stability compared to the countries around it, Turkey has been subjected to a massive migration trend due to its proximity to the Middle East, where frequent conflicts and wars are experienced. In addition, migration for Turkey has a dynamic structure because it is a country that both emigrates, transits, and accepts the refugees. This situation has an important place in determining the immigration policies of Turkey. Determination and proper implementation of effective migration policies is highly crucial for the prevention of human rights violations and for the protection of public safety. Otherwise, Turkey, which is the "source", "destination" and "transit" country in terms of international migration, is likely to face economic costs and various immigration problems for refugees. The aim of this study is to examine the establishment and functions of the Directorate General of Migration Management and the United Nations High Commissioner for Refugees, which are active in the field of immigration and refugees in

¹ Bu çalışma 25 Ekim 2017 tarihinde gerçekleştirilen I. Uluslararası Göç ve Mülteci kongresinde sunulmuştur.

Turkey. This study first provides information on issues related to migration and refugees and then outlines the policies of refugee and immigration in Turkey. In this context, the establishment and functions of the Directorate General of Migration Management and the United Nations High Commissioner for Refugees are evaluated. This study has been prepared by process analysis and descriptive method based on the related literature.

Key Words: migration, refugee, migration policies

1. GİRİŞ

Göç terimleri sözlüğüne göre göç, "uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek, süresi yapısı ve nedeni ne olursa olsun, insanların yer değiştirdikleri nüfus hareketleridir. Buna mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler dahildir." şeklinde ifade edilir (Çiçekli,2009). Ayrıca göç, bireyin yaşadığı yeri iradesi veya iradesi dışında, geçici veya kalıcı; sosyal, kişisel ve ekonomik, nedenlerle değiştirmesi, gittiği yerde yeni bir yaşam kurması ve uzun süre yaşamını orada sürdürmesi olarak da tanımlanabilir (Aker,2015).

Göçler göç eden kişilerin zorunluluklarına, niteliklerine ve coğrafi durumuna göre: zorunlu göç, gönüllü; işgücü göçü, beyin göçü ve iç göç dış göç olarak değerlendirilir (Murat, 2006). Göçler kişisel, toplumsal, ekonomik ve siyasal bazı değişikliklerden kaynaklanacağı gibi yine aynı kişisel, toplumsal, ekonomik ve siyasal açıdan ciddi sorunlara yol açabilmektedir (Barbaros,2009). Göçün nedenlerine ilişkin farklılıklar göçün sonuçlarını etkilediği gibi sürecini de etkilemekte olup gönüllü göçler tek-yönlü ve seçime dayanırken, zorunlu göçler; etnik çatışmalar, hürriyetlerin kısıtlanması, baskı, işkence, şiddet, terör, iç savaş gibi nedenlerden dolayı kişilerin yaşadıkları yerleri terk etmesi sonucu oluşmaktadır (Ziya, 2012). Bu doğrultu göçü sadece fiziksel bir yer değiştirme olarak ele almak yanlış olur.

Göç, bireyleri ve toplumları etkileyen karmaşık ve çok yönlü siyasi, sosyal, psikolojik ve ekonomik boyutları olan bir olgudur. Göç hareketleri bu çok yönlü ve karışık yapısı gereği psikoloji, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, tarih, hukuk gibi birçok bilim dalının konusu olmuştur ve her disiplin göçün nedenlerine ve sonuçlarına ilişkin farklı teoriler kullanmakta ve göçü açıklamaya çalışmaktadır (Barbaros,2009).

2.KAVRAMSAL OLARAK GÖÇMEN VE MÜLTECİ

Uluslararası belgelerin ve kurumların tanımlamasına göre gerekçelerine göre yaşadıkları yeri değiştiren insanlar mülteci, sığınmacı ve göçmen gibi isimlerle tanımlanmaktadır. Fakat Dünyada yaşanan hızlı değişiklikler bu tanımları da etkilemektedir.

Kimlerin mülteci sayılacağı 1951 sayılı Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesinde belirtilmiştir. Buna göre mülteci "ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıslardır" şeklinde ifade edilir (BMMYK, 2005).

Göçmen, genellikle ekonomik nedenlerle veya içinde bulunduğu sosyal ortamın hoşnutsuzluğu nedeniyle kendi ülkesini gönüllü olarak terk ederek başka bir ülkeye yasal veya yasadışı yollarla giden, orada yaşayan yabancısıdır (Ziya, 2012).

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, ise mülteciyi; "Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir." şeklinde tanımlamıştır (6458 Sayılı Kanunu, 2013).

Mültecilik, göçmenlik ülkeler arasında farklı tanımlanmakta olup, uluslararası anlaşmalarda zorunlu iç göçmenlikle ilgili herhangi bir tanımlamaya rastlanmamaktadır (Aker,2015). Sosyal ve ekonomik koşulları daha rahat olan bir ülkede yaşamak için ülkelerinden göçmenlere ekonomik göçmenler denilir ve ekonomik göçmenler, mültecilik statüsünden yararlanamamaktadırlar (Ziya, 2012). Göçmenler mültecilik hakkı ve statüsünden istifade edememektedirler.

Mültecilik ile göçmenlik arasında neden, amaç, araç gibi yönlerden farklılık bulunmaktadır. Neden açısından değerlendirecek olursak mülteciler tüm varlıklarını terk etmek zorunda kalarak, yaşama hakkına gelebilecek bir zarar nedeniyle güvenli bir ülkeye iltica etmekte iken; göçmenler ise, sosyal ve ekonomik anlamda rahat yaşamak amacı ile yaşadıkları yerden başka bir yere göç etmektedirler (Ziya, 2012). Mültecilerin amaçlarına baktığımızda yaşamak, hayatta kalmak iken göçmenlerde ise amaç daha refah içinde yaşamaktır.

3.TÜRKİYE'DEKİ GÖÇ VE MÜLTECİ POLİTİKALARI

Uluslararası göç açısından ülkeler, “kaynak,” “hedef” ve/veya “geçiş” ülkesi olarak nitelendirilir ve bu doğrultuda o ülkenin göç politikası belirlenmektedir (Tekelioğlu, 2015). Göç dünyanın pek çok ülkesi için değişik nedenlere bağlı olarak ortaya çıkar ve toplumların sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel yapıları üzerinde büyük değişikliklere yol açan önemli ve çözülmesi zor sorunlardan biridir. Göçün; sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel, dini, ailevi ve doğal olaylardan kaynaklanan birçok nedeni bulunmaktadır. Günümüzde ulaşım olanaklarının daha iyi olması yoksulluk, çatışma, savaş gibi zorunlu itici faktörler ile gelişmiş bölge ve ülkelerdeki daha iyi yaşam olanakları çekici faktörleri temsil etmekte olup her yıl binlerce insanın ülkelerin içinde ve ülkeler arasında yer değiştirmesine sebep olmaktadır (Demirhan, 2015). Başta uyum olmak üzere birçok sorunu beraberinde getiren bu hareketlilik karşısında ülkeler göçle ilgili politika üretme, var olan politikalarını düzenleme ve yeni yasal tedbirler alarak göç sürecini sağlıklı yönetme çabası içine girmişlerdir. Uluslararası insan hakları düzenlemeleri ve uygulamaları kapsamında da göçün yönetimini düzenleyecek etkili politikaların oluşturulması önemli ve gereklidir.

Türkiye, çevresindeki ülkelere nazaran siyasi ve ekonomik istikrara sahip olmasına karşın, sık çatışma ve savaşların yaşandığı bölge olan Ortadoğu'ya yakın olması nedeniyle yoğun bir göç akımına maruz kalmıştır. Bulunduğu bölgede önemli bir aktör olan Türkiye uluslararası arenada giderek daha etkin bir rol almakta ve göç politikalarının bir dış politika aracı olarak kullanmaktadır (Tekelioğlu, 2015). Türkiye için göç olgusu dinamik bir yapıya sahiptir çünkü hem dışa göç veren, hem transit geçişin gerçekleştiği hem de göçmen kabul eden bir ülkedir. Bu durum Türkiye'nin göç politikalarının belirlenmesinde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, Türkiye'nin göç politikalarının Avrupa Birliği üyelik müzakereleri çerçevesinde AB ile uyumlaştırılması çabaları da göç politikasının belirleyicilerindedir (Tekelioğlu, 2015). Uluslararası göç bakımından “kaynak,” “hedef” ve “geçiş” ülkesi olan Türkiye mültecilerin ekonomik maliyetleri ve çeşitli göç sorunları ile karşı karşıya kalmaktadır.

Türkiye'nin ilk göç politikalarını ulus-devlet kurma çabası ile gerçekleştirilen soydaş şeklinde ifade edilen göçmenlerin yerleştirilmesi, istihdamlarının sağlanması ve vatandaşlığa alınması gibi konular şekillendirmiş ve devamında gerçekleşen NATO üyeliğiyle Cenevre sözleşmesindeki coğrafi sınırlamalarla Türkiye'nin göç politikaları korumacı bir yapıya ulaşmıştır (Tekelioğlu, 2015).

Türkiye Cumhuriyeti'ne kuruluşundan beri yönelmiş olan büyük boyutlu göç hareketlerini özetlersek: 1922-1938 yılları arasında nüfus mübadelesiyle Yunanistan'dan 384.000 kişi, 1923-1945 yılları arasında Balkan ülkelerinden 800.000 kişi, 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan 800 kişi, 1988 yılında Halepçe katliamından sonra Irak'tan 51.542 kişi, 1989 yılında Bulgaristan'dan 345.000 kişi, 1991 yılında Birinci Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'tan 467.489 kişi, 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan 20.000 kişi, 1999 yılında Kosova'dan 17.746 kişi, 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişi. Ayrıca Nisan 2011 tarihinde Suriye'de çıkan iç savaş nedeniyle Türkiye'ye yönelik yoğun kitlesel bir göç hareketi gerçekleşmiştir (Göç İdaresi Gen. Müd., 2015).

Türkiye'deki göçmen ve mültecilere yönelik bazı yasal ve bilgilendirici belgeleri şu şekilde sıralayabiliriz. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme ve 1967 Protokolü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950), Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin 1954 Sözleşmesi, Vatansızlığın Azaltılmasına İlişkin 1961 Sözleşmesi, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, 1966, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme, 1984, Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin Seçmeli Protokolü, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol, Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. Türkiye'nin göç politikasına yön veren tüm bu yasaların yanı sıra bu süreçte yönetmelik, genelge, yönerge, tebliğ ve Bakanlar Kurulu kararları da vardır. Ayrıca 2013'te çıkarılan ve bu alanı insan hakları temelinde düzenleyen, “Göç İdaresi”, “Göç Politikaları Kurulu” gibi idari yapıların kurulmasını sağlayan, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

oldukça önemli bir yere sahiptir (Demirhan, 2015). Ayrıca Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği de Türkiye’de göç politikaları çerçevesinde görev yapan önemli bir kurumdur.

3.1.Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Türkiye’ye göç hareketleri ekonomik iyilik haline göre artmakta, Avrupa Birliğine üyelik sürecinde birliğin göç politikalarına ilişkin beklenti ve yaklaşımlarına uyum sağlama gerekliliği, sivil toplum ve uluslararası kuruluşlarının göçmenlere yönelik savunuculuk hareketleriyle birlikte Avrupa insan hakları mahkemesinin göçmen haklarının ihlalleri konusundaki eleştiri ve kararları Türkiye’nin 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nu hazırlanıp yasalastırmasını sağlamıştır (Tekelioğlu, 2015). ”11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazetede yayımlandığında kanunun beşinci kısmında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün görev, yetkiler ve teşkilatlanmasını belirleyen hükümler aynı tarihte yürürlüğe girmişti. Bu Kanun ile göç yönetimini kurumsallaştırmayı ve bütüncül bir bakış ile değerlendirmeyi hedeflemektedir (Tekelioğlu, 2015).

Türkiye göç konusundaki belirsizlikleri ve muvazattaki boşlukları Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunuyla netleştirerek, hukuki ve kurumsal yapılanma açısından yeni bir döneme girmiş parça parça ve çeşitli alanlarda çıkan yönetmelik ve yönergeler tek çatı altında birleştirilerek bütünleştirici ve kapsayıcı bir yapı almıştır (6458 Sayılı Kanunu, 2013).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün amacı: “Göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye’ye giriş ve Türkiye’de kalışları, Türkiye’den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek” olarak ifade edilmiştir (6458 Sayılı Kanunu, 2013). Göç idaresi genel müdürlüğü merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatlarından oluşmuştur.

Göç idaresi genel müdürlüğünün görev ve yetkileri şunlardır: “Göç alanına ilişkin, mevzuatın ve idari kapasitenin geliştirilmesi, politika ve stratejilerin belirlenmesi konularında çalışmalar yürütmek ve Bakanlar Kurulunca belirlenen politika ve stratejilerin uygulanmasını izlemek ve koordine etmek , Göç Politikaları Kurulunun sekreteryaya hizmetlerini yürütmek, Kurul kararlarının uygulanmasını takip etmek , Göçle ilgili iş ve işlemleri yürütmek, 19/9/2006 tarihli ve 5543 sayılı İskân Kanununda Bakanlığa verilen görevleri yürütmek , İnsan ticareti mağdurlarının korunmasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek , Türkiye’de bulunan vatansız kişileri tespit etmek ve bu kişilerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek, Uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek, Geçici korumaya ilişkin iş ve işlemleri yürütmek, Düzensiz göçle mücadele edilebilmesi amacıyla kolluk birimleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak, tedbirler geliştirmek, alınan tedbirlerin uygulanmasını takip etmek Kamu kurum ve kuruluşlarının göç alanına yönelik faaliyetlerinin programlanmasına ve projelendirilmesine yardımcı olmak, proje tekliflerini değerlendirmek ve onaylamak, yürütülen çalışma ve projeleri izlemek, bu çalışma ve projelerin uluslararası standartlara uygun şekilde yürütülmesine destek vermek ve Mevzuatla verilen diğer görevleri yürütmek” (6458 Sayılı Kanunu, 2013).

Göç idaresi genel müdürlüğü, faaliyetleri belirlerken üst politika belgeleri ile kapsamlı bir mevzuat taraması yaparak, göç alanında ulusal ve uluslararası düzeyde örnek oluşturacak standart bir uygulamaya geçilmesi ve yabancıların 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda belirtilen esaslar dâhilinde sahip oldukları hak ve yükümlülöklere erişimleri için ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordinasyonun sağlanması ayrıca yabancıların düzensiz göçmen durumuna düşmesini önleyecek tedbirlerin geliştirilmesini amaçlamaktadır (Göç İdaresi Gen. Müd., 2017).

6458 Sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” nun beşinci kısmında Göç politikalar kurulu kurulmuş bu kurulun kararlarının uygulanmasında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü yetkilendirilmiştir.

Göç Politikaları Kurulu, İçişleri Bakanının başkanlığında, Sağlık, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Avrupa Birliği, Aile ve Sosyal Politikalar, Millî Eğitim, Dışişleri, Kültür ve Turizm, Maliye ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme bakanlıkları müsteşarları ile Yurtdışı Türkler ve Göç İdaresi Genel Müdürü, Akraba Topluluklar Başkanından oluşmaktadır.

6458 Sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu “ nda göç politikaları kurulunun görevleri şu şekilde ifade edilmektedir: “Türkiye’nin göç politika ve stratejilerini belirlemek, uygulanmasını takip etmek, Göç alanında strateji belgeleri ile program ve uygulama belgelerini hazırlamak, Kitlesel akın durumunda uygulanacak yöntem ve tedbirleri belirlemek, İnsani mülahazalarla toplu hâlde Türkiye’ye kabul edilecek yabancılar ile bu yabancıların ülkeye giriş ve ülkede kalışlarıyla ilgili usul ve esasları belirlemek, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının önerileri çerçevesinde, Türkiye’nin ihtiyaç duyduğu yabancı iş gücü ile Gıda,

Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının da görüşleri doğrultusunda tarım alanlarındaki mevsimlik işler için gelecek yabancılara ilişkin esasları belirlemek, Yabancılara verilecek uzun dönem ikamet iznine ilişkin şartları belirlemek, Göç alanında yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla etkin iş birliği ve bu alandaki çalışmaların çerçevesini belirlemek, Göç alanında görev yapan kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanmasına yönelik kararlar almak “ [(6458 Sayılı Kanunu, 2013). Göç politikalar kurulunun görev tanımlarında kurulun göç ve göçmenlere yönelik çok yönlü politikaların oluşturulmasını hedeflediği görülmektedir.

Uluslararası Göç Örgütü Türkiye temsilcisi, 6458 Sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu “ nun Avrupa Birliği müktesebatıyla uyumlu, kamu güvenliği ve düzeni aynı zamanda insan hakları arasındaki dengeyi kuran bir kanun olduğu değerlendirilmesinde bulunmuştur(Tekelioğlu, 2015).

3.2.Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin

BMMYK Tüzüğü'nün ilk maddesine göre Komiserliğin görevi, Tüzük kapsamındaki“*mültecilere uluslararası koruma sağlamak ve bu tür mültecilerin gönüllü olarak geri dönüşlerini ya da onların yeni ülkelerinin toplumları ile kaynaşmalarını hızlandırmaları için Hükümetlere ve ilgili hükümetlerin onay vermesi koşuluyla özel kuruluşlara yardım ederek mültecilerin sorunlarına kalıcı çözümler aramak*”tır. Buna göre, BMMYK'nın görevinin kısaca 'mültecilere uluslararası koruma sağlamak ve mültecilerin sorunlarına kalıcı çözümler aramak' olduğunu söyleyebiliriz (Uzun, 2016).

BMMYK mültecilerin küresel boyutta korunmasındaki en etkili uluslararası kuruluştur. Mülteciler kendi ülkelerinde yönetimlerin siyasal anlamda hasımları olup çoğunlukla ülkelerinden kovulmamış, hükümetlerin rızası ve onayı olmaksızın ülkelerinden kaçan bu muhalif kişiler ülke dışında da bir tehdit olarak görülmekte ve mültecilere yönelik gerçekleştirilen politikalar hükümetleri tarafından kendi aleyhlerine yönelik çalışmalar olarak görülmektedirler (Uzun, 2016). Bu yaklaşım BM Güvenlik Konseyi üyelerinin ve BM üyelerinin genel bir mülteci sorunuyla ilgilenecek kurumun daimi olarak kurulmasını sağlamıştır.

BMMYK'nin ilgi alanına giren kişiler: Mülteci Sözleşmesi kapsamına giren mülteciler, Çatışma veya kamu düzenindeki ciddi rahatsızlıklar nedeniyle kaçan, geri dönüş yapan kişiler, vatansız kişiler ve ülkesinde yerinden edilmiş kişilerdir (BMMYK, 2001).

BMMYK Tüzüğü'nün 8. maddesi mültecileri koruma görevinin ne tür faaliyetlerle yerine getirileceğini belirtir. Bu maddeye göre Yüksek Komiserlik koruma görevini,

“mültecilerin korunmasına ilişkin uluslararası antlaşmaların onaylanması ve sonuçlandırılmasını teşvik ederek, uygulanmasına nezaret ederek ve değişiklik tekliflerinde bulunarak; mültecilerin durumunu iyileştirmek ve korunmaya ihtiyaç duyanların sayısını azaltmak için tasarlanan önlemlerin hayata geçirilmesini Hükümetler ile özel antlaşmalar yapmak suretiyle teşvik ederek; gönüllü geri dönüşleri veya yeni topluluklara uyum sağlamayı teşvik eden hükümetlere ve özel çabalara yardım ederek;

en muhtaç kategorileri dışlamamak suretiyle mültecilerin ülke topraklarına kabulünü teşvik ederek; mültecilerin mallarını, özellikle de yeniden yerleşimleri için gerekli olanları, transfer etmelerine izin almak için çaba göstererek; Hükümetlerden sınırları dahilindeki mültecilerin sayıları ve durumları ile onlarla ilgili kanun ve yönetmelikler hakkında bilgi alarak; Hükümetler ve ilgili Hükümetler-arası kuruluşlar ile yakın temas içinde olarak; mülteci sorunlarıyla ilgilenecek özel örgütler ile kendisinin en uygun bulunduğu biçimde temasa geçerek; mültecilerin refahı ile ilgili özel kuruluşların çabalarının koordinasyonunu kolaylaştırarak” yerine getirecektir (Uzun, 2016).

BMMYK'nin odağını mülteciler, ülkelerine geri dönenler, vatansız kişiler, kendi ülkeleri içinde yerinden edilmiş olanlar ve sığınmacılar ile koruma, barınma, sağlık ve eğitim alanlarında çalışmak oluşturmaktadır. Birleşmiş milletler mülteciler yüksek komiserliği (BMMYK), II. dünya savaşı sonrasında evlerinden kaçan veya evlerini kaybetmiş milyonlarca avrupalıya yardım etmek amacıyla 1950 yılında görev süresinin üç yıl sonra dolması şartıyla kurulmuştur (UNHCR, 2017). Fakat 66 yıldır mültecilere yönelik çalışmalarını yapmaya devam etmektedir. BMMYK'i 1954 ve 1981 yıllarında yaptığı çalışmalar nedeniyle Nobel barış ödülünü aldı. 1956 yılında Macar devrimi sırasında yaklaşık 200.000 kişilik bir mülteci gurubuna yönelik üçüncü ülkeye yerleştirme çalışmaları diğer ülkelerin bu tür krizlere yönelik müdahale etme yöntemini şekillendirmiştir ve şu anda BMMYK'i 128 ülkede faaliyet göstermekte olup faaliyet gösterdiği süre boyunca 50 milyondan fazla mültecinin hayata tekrar adım atmalarına yardımcı olmuştur (UNHCR, 2017). Kuruluş, konuyla ilişkin müdahale dışında danışmanlık görevi de yapmaktadır. BMMYK'nin bütçesinin

tamamı Birleşmiş milletlerden, hükümetlerden, ve gönüllü kuruluşlardan aldıkları yardımlardan oluşmaktadır.

BM Mülteci Yüksek Komiserliği sığınma ve mülteci konularında 1960'dan beri Türkiye ile işbirliği içerisinde. 1 Eylül 2016 tarihinde Türkiye ve BMMYK'i arasında imzalanan Ev Sahibi Ülke Anlaşması ile işbirliği resmîyet kazanmıştır. Ankara, İstanbul, İzmir, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa ve Van'da ofisleri yer almaktadır.

Türkiye'de BMMYK'nin temel faaliyetlerini şu şekilde sıralayabiliriz: Birleşmiş Milletler kuruluşlarının, Türkiye'nin Suriye mülteci krizine müdahalesini desteklemek amacıyla yürüttüğü çalışmalara liderlik etmek ve koordinasyonu sağlamak, Uluslararası koruma ihtiyacı içindeki kişiler için Türkiye'de mevcut olan koruma ortamını ve sosyal destek mekanizmalarına erişimi güçlendirmek, Türk yetkililerle yakın işbirliği içerisinde çalışarak kamplarda ve kentsel alanlarda yaşayan mültecilere insani yardım sağlamak, Ulusal sığınma sisteminin güçlendirilmesi için kurumsal ve yasal kapasite artırma aktivitelerine destek sağlamak ve katkıda bulunmak, Suriyeli olmayan sığınmacıları kayıt edip, yetki alanı çerçevesindeki Mülteci Statü Belirleme işlemini gerçekleştirmek ve üçüncü ülkelerde yeniden yerleştirme ve diğer yasal yolları takip etmek (UNHCR, 2017).

Türkiye dünyada en yüksek sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülke olması göç yönetiminin önemini ve göçle ilgilenen kurum, kuruluşların ülke istikrarı açısından değerini göstermektedir. Bu doğrultuda yapılan yasal düzenlemeler ve Göç idaresi genel müdürlüğüyle Birleşmiş milletler yüksek komiserliğinin göç politikaları çerçevesinde hayati rol oynadığı inkar edilemez bir gerçektir.

4.SONUÇ

Bugün dünya üzerinde çatışmaların karmaşıklığı, süresi ve sayısı çok ciddi boyutlar almış, göçmen ve mülteci sorunlarına yönelik çok yönlü politikaların değerlendirilmesi, yeniden düzenlenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Her yeni çatışma veya kriz durumu, zorla yerinden edilmeyi beraberinde getirmektedir. Göç çok yönlü yapısı olan karmaşık bir olgudur ve yaşanan bölgeye, zamana ve nedenine göre farklı sosyal, ekonomik, psikolojik ve kültürel sorunları içermektedir. Tüm bu sorunlar göçmen ve mültecileri tehdit ederken aynı zamanda göç edilen toplumun yapısında da olumsuzluklara yol açmaktadır. Göç olgusu, bu çok yönlü yapısı nedeni ile sosyoloji, sosyal hizmet, psikoloji, iktisat, uluslararası ilişkiler, hukuk, tıp, eğitim, iletişim gibi farklı disiplinler tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde gerçekçi ve etkili göç politikalarının yapılması sağlanabilecektir. Tüm bu politikaların odağında da insanın insan olduğu için sahip olduğu haklarını muhafaza etmesi ve ulaşması olmalıdır. Öyle ki İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, 14.Maddesinde de "Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır." diye ifade edilmektedir.

Göçün kötü yönetilmesi, insan hakları ihlalleri ve kamu güvenliğinin zedelenmesi gibi durumların ortaya çıkmasına neden olmakta ve bu doğrultuda insan haklarının ve kamu güvenliğinin korunmasını amaçlayan, ekonomik gelişmeyi destekleyen göç politikalarının geliştirilmesinin önemi artmaktadır (Tekelioğlu, 2015).

Özellikle günümüzde bulunduğumuz bölgede yaşanan savaşlar ve siyasal karışıklıklar nedeni ile Ülkemiz dünya üzerinde çok ciddi sayıda mülteci akımına maruz kalmıştır. Türkiye göçü sağlıklı yönetebilmek adına çeşitli yasal düzenlemeler gerçekleştirmiş konu ile ilgilenen kurum ve kuruluşları desteklemiştir. Bu süreçte Birleşmiş milletler mülteciler yüksek komiserliği ve Türkiye'nin göç politikalarına ciddi ölçüde yön veren, 6458 sayılı "yabancılar ve uluslararası koruma kanunu" ile kurulan Göç idaresi genel müdürlüğü önemli iki kuruluştur. Ülkemizde gerçekleştirilen göç politikalarının, göçmen nüfusun topluma ekonomik ve sosyolojik anlamda entegre edilmesini sağlamaya çalışmakta ve bu doğrultuda hem göç edilen toplum hem de göç eden toplum açısından karşılıklı bir iyileşme halini hedeflenmekte olduğunu görmekteyiz.

KAYNAKÇA

Aker, A, (2015), "Zorunlu Göç Yasayan Ailelerin İkinci Kuşak Üyelerinin Sağlık Durumu", Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 2006.Akgül, A, Kaptı A., Demir, O. A Journal of Policy and Strategy , 1, 1-22.

Barbaros, H, (2009), "Düzensiz Göç Sürecinde Kadın Göçmenler: İstanbul'dan Bir Kesit", İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 5-6.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve İçişleri Bakanlığı (2005), İltica ve Göç Mevzuatı, Ankara: BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ve İçişleri Bakanlığı Yayını.

BM Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, (1951), TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

Çiçekli, Bülent, Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar, 22, 2009.

Demirhan, Y, Aslan, S. (2015), Birey ve Toplum, 5,24-62.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2014). Türkiye ve Göç, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, s. 9-11.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2015) <http://www.goc.gov.tr> (erişim tarihi: 16.10.2017)

Kışla, İsrail, (2008), İstanbul üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü çalışma ekonomisi ve endüstriyel ilişkiler anabilim dalı doktora tezi, İstanbul, 3.

Mültecilerin Korunması Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi,(2001), Parlemlenterler için el kitabı, Ankara: BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ve İçişleri Bakanlığı Yayını.

Murat, S (2006), “Dünden Bugüne İstanbul’un Nüfus ve Demografi Yapısı”, Yayın No: 2006-49, İstanbul, İTO Yayınları.

Sağiroğlu, A(2015), Disiplinler Arası Göç Politikaları Sempozyumu, 69-87, İstanbul, İzu Yayını.

UNHCR, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, (2015), <http://www.unhcr.org/>(erişim tarihi: 16.10.2017)

Uzun, E, (2016), Göç Araştırmaları Dergisi, 2, 60-85.

Tekelioğlu, M, Doğan, A, Çelebi F, (2015), Disiplinler Arası Göç Politikaları Sempozyumu, 26-45, İstanbul, İzu Yayını.

Ziya, O, (2012), TBB Dergisi, 99, 229-240.

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, (2013), İçişleri bakanlığı göç idaresi genel müdürlüğü yayını.